

При оренді житла значно перевищує кількість злочинів вчинених одноособово, без співучасті. Це можна пояснити простотою укладення угоди, як правило невеликою вартістю оренди житла та правовою безграмотністю потерпілих. Дані виглядають наступним чином: без співучасті — 44, за попередньою змовою групою осіб (у 95 % — 2 особи) — 21.

Соціально-рольова ознака особистості характеризує індивіда у системі існуючих соціальних інститутах, що проявляється у належності особи до певної соціальної групи, взаємодії з іншими індивідами в різних сферах життя соціуму. Одним із таких соціальних інститутів є сім'я. Так, кількість одружених злочинців становила 130 осіб, у 154 випадках злочинці не перебували в шлюбі, з них 118 взагалі ніколи не були одруженими, а 36 осіб були розлученими.

Також слід звернути увагу, що на момент вчинення злочинів у 70 випадках на утриманні в осіб перебували неповнолітні діти, у 6 випадках непрацездатні батьки, при цьому 59 осіб на момент вчинення злочину були безробітними, що на нашу думку також було поштовхом для вчинення злочинів.

Для створення ефективних заходів протидії злочинності у сфері житлової нерухомості варто створити класифікацію злочинців в сфері обігу житлової нерухомості. На нашу думку найбільш ефективним буде поділ на підставі соціально-рольових функцій особи, що бере участь в обороті житлової нерухомості. На підставі цього можна виділити такі групи осіб: особи які безпосередньо професійно здійснюють діяльність в сфері обігу житлової нерухомості (ріелтори тощо); особи які опосередковано професійно здійснюють діяльність в сфері обігу житлової нерухомості (нотаріуси, адвокати, працівники ЖЕК тощо); власники об'єкту житлової нерухомості, або особа, яка на законних підставах користується об'єктом житлової нерухомості; інші особи.

ЧЕРНИШОВ Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Забезпечення надійного захисту права власності є одним з пріоритетних напрямків попередження злочинності. Світовий розвиток економіки та фінансів підвищує «рентабельність» протиправних операцій у сфері грошового обігу, що робить фінансову систему вразливою для кримінальних елементів. За даними Інтерполу прибутки від

фінансових шахрайств перевищують доходи від усіх злочинів в сфері економіки та вийшли на друге місце після наркобізнесу (Чернявський С. С. Фінансове шахрайство як об'єкт криміналістичного дослідження / Сергій Сергійович Чернявський // Государство и право в условиях глобализации: реалии и перспективы : матер. 2-ой Междунар. науч.-практ. конф. (г. Симферополь, 16–17 апреля 2010 г.) : сб. науч. тр. — 2010. — С. 355).

Шахрайство є злочином проти власності, одним із видів незаконного привласнення майна, перші відомості про який датуються ще часами стародавнього світу.

Сучасні прояви шахрайства відрізняються від сталих традиційних форм. Шахрайство поширюється на всі сфери економіки, а технологія обману ускладнюється та підлаштовується до нових механізмів функціонування господарських відносин, набуває ознак інтелектуальної професійної діяльності.

Фінансова система України є важливим сегментом національної економіки. Забезпечення фінансової безпеки та захист фінансових відносин від корисливих посягань є актуальною проблемою. Міжнародна аудиторська компанія PricewaterhouseCoopers (PwC) опублікувала результати сьомого звіту «Всесвітнього огляду економічних злочинів» 2014 р. («The 2014 Economic Crime Survey»). Дослідники проаналізували підсумки опитування, що проводилося з серпня 2013 по лютий 2014 р. В ньому взяли участь більше 5 тис. респондентів з 99 країн світу, половина з яких представляють вище керівництво компаній. За даними експертів компанії найбільш поширеними видами економічних злочинів є незаконне привласнення активів (69 %), шахрайство при закупівлях (29 %), хабарництво і корупція (27 %), кіберзлочини (24 %), а також фінансові махінації (22 %) (Global Economic Crime Survey 2014 // PricewaterhouseCoopers [Електронний ресурс]. — Режим доступу — <http://www.pwc.com/CRIMESURVEY>).

Дослідження фінансового шахрайства ускладнюється відсутністю нормативного визначення даного поняття у законодавстві України. Відсутність єдиного наукового підходу до розуміння сутності цього явища також потребує доопрацювання.

Фінансове шахрайство не слід ототожнювати з так званим «традиційним» шахрайством, яке не є економічним злочином, та шахрайством з фінансовими ресурсами, котре є одним з можливих проявів фінансового шахрайства.

Дослідження фінансового шахрайства повинно проводитись через призму розгляду його як одного з проявів економічної злочинності. При цьому слід зазначити, що фінансове шахрайство — складне поняття, розуміння якого не зводиться до ототожнення з якимось окремим складом злочину. На наше переконання, фінансове шахрайство — це кримінологічне явище, що являє собою злочинну діяльність та виражається у

системі кримінально-караних та легальних дій, які вчиняються шляхом обману або зловживання довірою в процесі формування, розподілу та використання фондів грошових коштів з метою здобуття матеріальної вигоди.

Отже, фінансове шахрайство — кримінологічна категорія, яка характеризується рядом ознак. Ознаками фінансового шахрайства є:

1) сфера посягання — фінансова сфера, тобто економічні відносини з формування, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів. «Традиційне» шахрайство посягає на відносини власності, які при цьому є поза економічною сферою. Тобто це злочини, які в кримінології мають назву загальнокримінальні корисливі злочини. Фінансове шахрайство також посягає на відносини власності (гроші, майно або право на майно), які реалізуються у господарській діяльності. В свою чергу це призводить до, як правило, суттєвих розбіжностей у сумах завданих збитків злочинними діями.

На відміну від української правозастосовної практики, світовий досвід давно оперує поняттям «фінансове шахрайство», яке відноситься до економічної злочинності (наприклад, Федеральне бюро розслідувань Сполучених Штатів Америки в своїх офіційних звітах щодо показників злочинності окремо серед злочинів економічної спрямованості, так званих блокомірцевих злочинів (Reports and publication on white-collar crime), надає інформацію відносно показників фінансового шахрайства (Financial Institution Fraud and Failure Reports).

2) суб'єкт злочинних посягань. Як правило, це фізичні особи-підприємці або посадові особи суб'єктів господарської діяльності, які мають необхідні знання бухгалтерського обліку, законодавства тощо. При цьому слід пам'ятати, що шахрайство — це завжди взаємодія двох і більше осіб, тобто шахрая і його жертви. Тому важливим також є віктимологічний аналіз поведінки жертви шахрайства на предмет особливостей її віктимізації.

3) фінансове шахрайство є злочинною діяльністю; як правило, має складний механізм злочинних дій. Механізм фінансового шахрайства характеризується використанням обману або зловживання довірою як основного елементу злочинних дій. При цьому технологія обману фінансового шахрайства не має очевидний, тривіальний характер, а навпаки є завуальованою, зовні цілком законною системою як проти-правних, так і легальних дій.

Розмаїття економічних відносин пояснює поширення різних проявів шахрайських дій (банківське шахрайство, кредитне шахрайство, шахрайство в мережі Інтернет тощо). Фінансове шахрайство є родовим поняттям, яке акумулює у собі корисливі злочини у сфері фінансів, що вчиняються шляхом обману та зловживання довірою.

Фінансове шахрайство є явищем, що динамічно розвивається та пристосовується до зміни кон'юнктури ринку. Сучасні економічні

відносини постійно змінюються, використовують новітні інформаційні та комунікаційні досягнення, що у свою чергу призводить до появи нових видів та технологій шахрайського обману.

ОЛІЙНИК О. М.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого,
здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

**РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК НЕЦІЛЬОВОГО
ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

Актуальність нецільового використання бюджетних коштів, передбаченого ст. 210 КК України, полягає в тому, що даний бюджетний злочин є дуже поширеним у багатьох галузях економіки України. Ця проблема є особливо гострою зараз, коли Україна знаходиться у переддефолтному стані через розбалансованість економіки та численні розкрадання бюджету з боку представників попередньої влади.

Як свідчать результати проведених досліджень, типовими рисами цього негативного економічного явища соціальної дійсності є: висока латентність; заподіяння значної шкоди економічним інтересам держави та окремим суб'єктам господарювання; системність; вчинення переважно службовими особами; кваліфікованість злочинців; організований характер злочинної діяльності тощо. Незважаючи на певні спроби науковців вивчити закономірності даного злочину у різних сферах, кримінологічні дослідження використання бюджетних коштів не за цільовим призначенням саме у Збройних Силах України (далі — ЗС) наразі відсутні.

За даними кримінально-правової статистики, протягом 2009–2013 рр. за ст. 210 КК України було засуджено лише одного військовослужбовця. Це свідчить про надзвичайну латентність даного злочину, а також специфіку військової сфери, яка відрізняється закритістю та високим рівнем корпоративності військовослужбовців. Для більш глибокого дослідження кримінологічно значущих параметрів даного явища було застосовано метод експертних оцінок. Зокрема, анонімно опитано 67 працівників органів Прокуратури Західного регіону України з нагляду за додержанням законів у военній сфері. Проаналізуємо найбільш важливі показники.

На думку респондентів, поширеним нецільове використання бюджетних коштів є у таких сферах ЗС: закупівля та модернізація озброєння (55,2 %), будівництво службового житла для військовослужбовців